

EUCKEN WALTER

Abstrakt:

Při studiu učení Waltera Euckena se nalzáme v Německu před druhou světovou válkou, během ní, až po poválečný německý hospodářský zázrak, na kterém měl sám Eucken svůj díl. Kořeny jeho učení jsou spjaty se vznikem Freiburské školy. Prvotní Euckenova myšlenka zobecnění pozorování, na jehož základě byl vytvořen široce aplikovatelný řád, byl později zaveden pojem ORDO, resp. ordonauka (z německého die Ordnung – řád), v rámci níž bylo usilováno o determinaci zásahů státu v rámci tržního hospodářství. Tyto zásahy měly být legislativního charakteru a měly zabraňovat vzniku tržních struktur, přičemž základem tržní struktury má být svoboda a volnost, fungující v rámci pevného řádu. V poválečné éře se jeho myšlenky ubírají směrem k nalezení optimálního uspořádání trhu, kde dva póly - tržní hospodářství a centrálně řízené hospodářství – chápe jako abstrakci, a proto hledá kompromis mezi efektivitou volného trhu a sociálním cítěním v rámci hospodářsko-politického systému.

Klíčová slova:

Liberalismus, ordoliberalismus, ordonauka, Freiburská škola, německý hospodářský zázrak, řád společenský a hospodářský, Freiburské kruhy

Key words:

Liberalism, ordoliberalism, ordo, Freiburg school, German economic miracle, social and economical order, Freiburg circles

Names:

Beckerath E., Bigioni P., Böhm F., Dietze C., Erhard L., Eucken, R., Fichte J.G., Großmann-Doerth H., Hayek F., Heidegger M., Hensel K. P., Husserle E., Jessen J., Lampe A., Lutz F. A., Maier K. F., Meyer F. W., Miksch L., Oppenheimer F., Röpke W., Ruestow A., Schmoller G., Schumacher H., Weber M.

Biografie

Walter Eucken se narodil 17. ledna 1891 v německém městě Jena jako syn filosofa Rudolfa Euckena, který roku 1908 obdržel Nobelovu cenu za literaturu. Rodinné prostředí a otcova filosofie měly velký vliv na Euckenovo dílo. Rudolf Eucken formuloval „nový idealismus“, přičemž se odvolával na filosofa Johanna Gotlieba Fichteho (1762-1814). Euckenovu otci šlo o „osvobozující vyzdvižení duševního života přírodou“. Požadavek na aktivní život nalézá svůj cíl v novém životním řádu. Tento etický aktivismus a myšlení v ideálních řádech přejímá Walter Eucken později v jeho knize *Zásady hospodářského řádu* (Eucken, 1939). Euckenovi se dostalo lidově-hospodářského vzdělání v Kielu, Jeně a Bonnu v prostředí tehdy převládající mladší historické školy, pod vlivem berlínského ekonoma Gustava von Schmollera. Sledoval, že poznání hospodářské reality se získává prostřednictvím historických šetření

a empirických analýz. Euckenův mentor byl Hermann Schumacher (1868-1952), který učil nejdříve v Bonnu a od r. 1917 v Berlíně. Roku 1913 ukončil Eucken studium disertační prací *Utváření spolků v zámořské plavbě*. Jeho habilitační práce *Zásobování světa dusíkem*, kterou psal po své účasti v první světové válce, kde sloužil jako důstojník (1914-1918) u Schumachera, byla stejně jako jeho disertační práce spíše popisnou studií. Schumacher ale mladého Euckena inspiroval a nutil k novým formulacím ekonomických problémů. Přitom podtrhoval, že je nezbytné, aby byly „nashromážděné materiály do určité míry teoretizovány, tzn. aby byly prezentovány ve svých niterních souvislostech, s vyloučením všeho nepodstatného a osvobodit je tak od nahodilých jevů“. Tímto jde o hledání postupu, který ekonomickou analýzu osvobozuje od historických detailů a přitom současně slouží jako vzor pro zachycení hospodářské reality.

Základní myšlenky Eucken formuluje konceptem vyzdvihování podstatných závěrů teorie nebo také izolující abstrakce. Tato metoda byla sepsána pod vlivem fenomenologie Edmunda Husserlseho (1859-1938), ke kterému Eucken choval též osobní vztahy.

Po činnosti soukromého znalce na Berlínské univerzitě a krátkém zastavení jako zástupce vedoucího obchodu komory textilního průmyslu přijímá Eucken v roce 1925 nabídku působit na tübingské Katedře národního hospodářství. Roku 1927 mění své působiště za Freiburskou univerzitu, na které učil až do roku 1950 a kde vyvinul své známé výzkumné závěry. 20. dubna 1950 podlehl Eucken srdeční příhodě, která ho stihla po cestě na přednášku do London School of Economics. (*Walter Eucken Institut* [on-line])

Freiburská škola

Vznik Freiburské školy lze připisat spíše náhodě v letech 1932-1933. Aniz by se blíže znali, zabývali se právníci Franz Böhm (1895-1977) a Hans Großmann-Doerth (1894-1944) stejným problémem – otázkou soukromé moci ve svobodné společnosti. Großmann-Doerth dostal pozvánku a Böhm přijel do Freiburgu, aby zde napsal habilitační práci. Mezi těmito třemi vědci vyvstala brzy intenzivní spolupráce.

Již ve své habilitační práci *Soutěž v monopolním boji* z roku 1933 přináší Böhm myšlenku, která se později měla stát základní ideou Freiburské školy: „Lze říci, že se jedná o pokus přeložit klasické učení ekonomické filosofie z řeči národního hospodářství do řeči právní vědy“. Tímto zavedl diskusi o vztazích mezi hospodářskou soutěží a otázkách řádu, která byla později označena jako souvztažná závislost řádů. Böhm se nezabýval pouze vědeckou činností, ale po druhé světové válce byl mimo jiné hesenským ministrem kultury, členem spolkového parlamentu a vedoucím delegace při mírových jednáních s Izraelem.

Großmann-Doerth se – v rámci svých názorových postojů – vypořádal při své úvodní přednášce s tématem *Samoustavující se právo hospodářství a státní právo*. Požadoval státní kontrolu všeobecných obchodních podmínek (obchodní zákoník), aby tím ukončil problematiku duplicity státního a hospodářského právního řádu. Großmann-Doerth umírá roku 1944 v Rusku.

Vydání prvního Euckenova spisu v Böhmově a Großmann-Doerthově edici *Řád hospodářství* v roce 1937 je vlastním okamžikem zrození Freiburské školy. V předmluvě *Naše úloha* zdůraznili vydavatelé, že „hospodářským zřízením se má rozumět společné rozhodnutí o řádu národního hospodářského života“ a tímto „chápat a utvářet právní řád jako hospodářské zřízení“. Böhmovo pojednání *Řád hospodářství jako historická a právo tvořící služba*, první odstavec řady spisů, byl fundamentálně důležitý pro vznik ordoliberalismu: „Neboť také právo volného tržního hospodářství udává volnost jen v rámci řádu. V případě konfliktu mezi volností a řádem musí bezpodmínečně převážit pohled řádu.“ (Böhm, Großmann-Doerth, 1937) Edice *Řád hospodářství* našla po válce pokračování v roce 1948 jako první vydání ročního časopisu ORDO, který byl založen Böhmem a Euckenem. Hlavní skupina Böhm/Eucken/Großmann-Doerth brzy našla příznivce

i ze širších kruhů, žáků a kolegů, což dovolovalo označení „škola“. Mezi nejdůležitější patřili: Constantin v. Dietze (1891 - 1973), K. Paul Hensel (1907 - 1975), Adolf Lampe (1897 - 1948), Friedrich A. Lutz (1901 -1975), Karl Friedrich Maier (1905 - 1993), Fritz W. Meyer (1907 - 1980) a Leonhard Miksch (1901 - 1950). (Gerken, 2000)

Nacionalismus a Freiburská škola

Již brzy poté, co se v roce 1933 Hitler dostal k moci, se měly ukázat rozpory mezi členy Freiburské školy (obzvláště s Walterem Euckenem) a národně socialistickou ideologií, představovanou zejména tehdejším rektorem Freiburské univerzity, filosofem Martinem Heideggerem (1889-1976), v němž ideologie našla prominentní vůdčí osobnost. Eucken se po dobu Heideggerovy rektorské éry stavěl více a více do postu mluvčího opozice univerzitního senátu. Také na fakultě zaujímal negativní postavení k členům náklonným k režimu.

Exemplárně se Euckenův názor ukázal na přednášce *Boj vědy*, kterou národohospodář přednášel v letním semestru 1936. Eucken tím chtěl dát „vědě dojem síly, důstojnosti“, jak napsal v roce 1936 ve svém dopise Alexandru Rüstowovi. Euckenovy přednášky byly nejen místem setkání odpůrců režimu, ale také horlivých zastánců nového státního učení, kteří polemizovali s Euckenem a jeho pohledem na věc. Odpor některých členů Freiburské školy se poté institucionalizoval do tzv. Freiburských kruhů. První z nich, Freiburský koncil, byl iniciován v roce 1938 C. von Dietzem a A. Lampem po říšské Křišťálové noci. Patřili do něj jak univerzitní profesoři, tak i zástupci církví. Ve středu zájmů hovorů stály „*problémy vrchnosti, práva odporu, povinnost odporu a zabíjení tyranů*“ (Dietze, 1980, s. 14).

K Freiburským kruhům patřila také pracovní společnost Beckerath, ačkoli její původ neleží ve Freiburgu. Výchozím bodem byla „třída IV Akademie německého práva“ pod předsednictvím berlínského národohospodáře Jense Jessena (1895 – 1944). V rámci třídy IV byly utvořeny mnohé pracovní kruhy, jako „Pracovní společnost lidověhospodářského učení“, kterou vedl bonnský ekonom Erwin von Beckerath (1889 – 1964). Práce přeuspořádané „pracovní společností lidověhospodářského učení“ byla na začátku března 1943 označena za nedůležitou (ve vztahu k válce). Diskuze ale byly dále vedeny v privátním rámci, kde byl Freiburg středem zájmů pracovní společnosti. Z mnoha posudků a protokolů se dochovalo a zveřejněno bylo přes čtyřicet.

Na základě dotazu berlínského faráře Dietricha Bonhoeffera (1906 – 1945) týkajícího se požadavku „předběžného vedení církve“ se v roce 1942 utváří freiburský bonnhoefferský kruh. Ten měl vypracovat písemný program pro křesťanské zásady umírňující vnější a vnitřní politiku, který byl myšlen jako podklad pro poválečnou světovou církevní konferenci. Pod titulem *Politický společenský řád* obsahoval mj. pojednání od Dietzeho, Euckena a Lampeho o *hospodářském a společenském řádu*. Bylo v něm již obsaženo mnoho z toho, co později tvořilo základy ordoliberalního programu (Dietze, Eucken, Lampe, 1979).

Po nepodařeném atentátu na Hitlera z 20. července 1944 se dostaly části spisu do rukou gestapa, přičemž mnozí, kteří na něm spolupracovali, byli zajati – též díky jejich znalosti plánů převratu. Z freiburských to byli Dietze, Lampe, a také historik Gerhard Ritter (1888-1967). Eucken byl podroben těžkým výslechům. Dietze, Lampe a Ritter byli později osvobozeni spojenci.

Svoboda jako ústřední záležitost. Při opozici Freiburské školy proti nacionálnímu socialismu šlo vždy o svobodu (volnost) jako o normu vědecké práce a klíčový element společensko-politických vyjednávání. Proč byla programem Freiburské školy právě svoboda (volnost), vyplývá z historické rekonstrukce: Hrozící ztráta svobody na univerzitách a později také v každodenním životě byla nespornou pobídkou vytvořit hospodářský a sociální řád, který může čelit moci a účelu. (Oswalt, 2005)

Rozporuplné dědictví Waltera Euckena

Freiburská škola je jedním z mýtů ekonomické historie Spolkové republiky. Jejím zakladatelem byl právě Walter Eucken, který byl přípravníkem sociální tržní ekonomiky, jehož učení o politice řádu jako vědeckém a ideovém základu, na kterém stavěli oba architekti německé hospodářské politiky, Ludwig Erhard a Karl Schiller. Pád plánovaných ekonomik na východě a rostoucí problémy tržního prostředí na západě opět otázku řádu hospodářství a společnosti postavily do popředí politických zájmů. „*Freiburský Institut Waltera Euckena chce se svojí interpretací Euckenových děl a jejich dalším vývojem přispět dále k této debatě*“. (Walter Eucken Institut [online]). Kritikové říkají, že dnešní německé hospodářství má Euckena a la carte: To, co dnes, po čtyřiceti letech po Euckenově smrti, není již zcela aktuální, je jednoduše vypuštěno.

Euckenův První zákon – *Politika státu by měla být nastavena tak, aby bránila vzniku tržních skupin, nebo bránila jejich funkcím* – je stejně tak radikální, jak zní (Eucken, 1939). Eucken věděl, že volný trh může být použit k tomu, aby byla omezena tržní volnost: fúze a kartely, monopoly a tržní omezení jsou důsledky neregulovaného trhu. Hospodářská koncentrace moci se obrátí v moc politickou a stát bude – dle Euckenových slov – ekonomikou spoután. Pouze dokonalá konkurence na trhu může omezit koncentrování moci a tím zaručit volnost. Eucken přitom odmítal jakékoli intervenční zásahy státu, které by soutěž mohly omezit: žádné subvence, žádné strukturální podpory, žádné peníze na výzkum a vývoj, žádná ochranná cla.

Tyto myšlenky naprosto odporují každodennímu životu dnešního stále více korporatistického hospodářského zřízení. Lueder Gerken, ředitel Institutu Waltera Euckena, se domnívá, že je tato myšlenka aktuální – jen by měla být zdokonalena. Základy euckenovského myšlení jsou aktuální tak jako tak: požadavek na úplné upuštění od procesních intervencí a postulování vzájemné závislosti svobodného právního, státního a hospodářského řádu – „interdependence řádů“. Euckenova myšlenka dokonalé konkurence, která musí být zajištěna aktivní politikou hospodářské soutěže a státem chráněna před hospodářskou mocí, považují dnes freiburští oproti tomu pod vlivem Friedricha von Hayeka za realitě vzdálenou. „*Kritika ekonomické moci byla středem Euckenovy pozornosti*“, míní frankfurtský publicista a Euckenův vnuk Walter Oswald „*a u těch, kteří se Euckenem zabývají, naprosto vymizela*“ (Oswald, 2005). Oswald nevěří na mýtus Freiburské školy: ta skončila Euckenovou smrtí v roce 1950, další vývoj se nekonal. Je také popírán Euckenův patronát nad německým hospodářským řádem: „*Německý hospodářský řád, kterému je připisováno Euckenovo otcovství, by on sám patrně neoznačil za sociální tržní hospodářství*.“ Na to, co se stalo po jeho skonání, nemá mrtvý tak jako tak žádný vliv. (Oswald, 2005)

Německý neoliberalismus

Vztah tržního a centrálně plánovaného hospodářství a z toho plynoucí role státu patřila ke klíčovým otázkám německého neoliberalismu. Jednalo se o teoretický přístup, který se zformoval v průběhu 20. let a sehrál v ekonomickém myšlení 20. století mnohem významnější roli, než se původně předpokládalo. Zpravidla je spojován s meziválečným Německem, nicméně jeho působnost byla širší. Pojícím prvkem početného proudu stoupenců, s odlišnými názory na řadu dílčích otázek, se stal důraz:

- na volnou soutěž
- na volnou tvorbu cen, tzn. na tržní mechanismus

Jedná se o nezbytné předpoklady úspěšného fungování hospodářství, růstu blahobytu. Ve srovnání s liberalismem 19. století je nově pojata role státu. Pojetí odpovídá proměnám, které přinesl vývoj kapitalismu i poznatkům o tendencích směřování prostředí volné soutěže, které byly rozvíjeny již německou historickou školou. To vede u mnohých neoliberalů k rozlišení soustavy:

- laissez faire - soustava hospodářské svobody, ve které dochází ke vzniku monopolů narušujících konkurenci
- tržní konkurence - která je podmíněna určitými formami státní aktivity.

K hlavním představitelům neoliberalismu po Walteru Euckenovi patřili: Alexandr Rüstow (1885 – 1963), Alfred Müller-Armack (1901 – 1978), Ludwig Erhard (1897 – 1977), Wilhelm Röpke (1899 – 1966).

Ve formování neoliberalismu sehrála významnou roli série článků, kterou v polovině třicátých let publikovali členové katedry politické ekonomie na Freiburské univerzitě v čele s Walterem Euckenem s názvem: *Organizace hospodářství*. V nich byly položeny základy tzv. Ordonauky. Ordonauka navazuje metodicky na učení M. Webera o tzv. ideálních příkladech. Na rozpracování se podílel především W. Eucken. Základem je rozlišení dvou forem plánování:

- plánování, které se omezuje výlučně na izolované hospodářské jednotky (domácnosti, podniky), hospodářská činnost jednotek je sladována v procesu vzájemné konkurence (princip koordinace)
- plánování zahrnující celé národní hospodářství, přičemž se činnost jednotek řídí rozhodnutím plánovacího centra (princip subordinace).

Těmito dvěma formám plánování odpovídají dva ideální čisté (myšlenkové) typy institucionálního rámce hospodářské činnosti:

- tržní hospodářství - hospodářská činnost řízena výlučně plány jednotlivých jednotek a existuje totální koordinace
- řízené hospodářství - hospodářská činnost se řídí výlučně jednotným centrálním plánem a existuje totální subordinace.

W. Eucken zdůrazňoval, že metodou abstrakce je možno dospět ke dvěma čistým formám hospodářské součinnosti lidí - typům hospodářských řádů:

- tržní hospodářství - spojené trhem a decentralizované
- centrálně řízené hospodářství - řízené z jediného centra.

Podle Euckena jsou tyto čisté typy ze skutečnosti odvozeny, nicméně reálně neexistují. Pouze slouží k poznání skutečnosti, neboť jsou v nich všechny stavební kameny, z nichž jsou budovány konkrétní hospodářské systémy všech dob. Ty jsou ve skutečnosti jistou směsicí. Proto je možno klasifikovat konkrétní hospodářství jako převážně kolektivistická či převážně individualistická. Z těchto východisek byla vybudována „Koncepce svobodného sociálního tržního hospodářství“, která se především zásluhou L. Erharda stala v roce 1949 součástí vládního programu CDU. Základní zásady byly vymezeny následovně:

1. zásada otevřených trhů - volná konkurence
2. zásada smluvní svobody - tj. dokonale svobodné volby odběratelů a dodavatelů
3. zásada soukromého vlastnictví
4. zásada ručení - hmotná odpovědnost za hospodářská rozhodnutí na bázi soukromého vlastnictví.

Jejich prosazování se mělo řídit heslem: Plánování hospodářských forem ano, plánování a řízení hospodářského procesu nikoliv. Heslo vyjadřuje základní postuláty ordonauky – učení o řádu. Stát má povinnost prosadit konkurenční řád a pečovat o jeho funkční způsobilost. Objektem působení nejsou makroekonomické veličiny, ale institucionální základy tržního mechanismu (konkurence). Proto rozlišovali dva směry hospodářské politiky:

- ORDUNUNGSPOLITIK – utváření konkurenčního řádu,
- PROZESSPOLITIK – ovlivňování ekonomických veličin.

V pojetí ordoliberalismu jde o první z politik, neboť ekonomické procesy se řídí samovolně. Proto se funkce státu vymezuje následovně:

- stanovení pravidel, v jejichž rámci se má rozvíjet hospodářská aktivita a zajištění jejich ochrany,

- podpora volné konkurence a opatření proti jejímu narušování monopoly,
- státní intervence pouze v případech, kdy návrat k rovnováze není zaručen na základě volného pohybu cen. (*THG lexikon* [on-line])

Ordoliberalismus jako německá varianta neoliberalismu v poválečných reáliích Německa.

Ordoliberalismus se vyvíjel v období předválečném i válečném, lze o něm hovořit např. v souvislosti s ekonomickými koncepty státu Hermanna Schumachera, nebo jako důsledek diskusí akademických kruhů. Jako pojem se „ordoliberalismus“ objevil v roce 1937. V roce 1939 se v Ženevě na toto téma konala konference. V prostředí národního socialismu probíhala diskuse především na akademické úrovni.

Nešlo přitom pouze o nové uspořádání Německa po očekávaném pádu hitlerovského fašismu, ale nevyvratitelný konsensus ordoliberalů se ubíral tím směrem, že by nemělo být usilováno o návrat ke kapitalistickým poměrům dvacátých let.

To je důležité, neboť liberalisté (ve vztahu k vlastnictví a moci), kteří se dnes pokoušejí zajmout pojem „ordoliberalní“, se chtějí, systémově chápáno, vrátit právě do té doby nebo dokonce i do doby dřívější (Metzger, *Ludwig von Mises Institute* [online]).

O mnoho více jde ordoliberalům o to, aby s pomocí určitého rámce (=řádu), ale také cílených zásahů (=ordo) utvořili hospodářský proces ve smyslu politických a sociálních požadavků. Čili se snaží uspořádat hospodářství jiným způsobem, než by se vyvinulo čistě kapitalistické hospodářství. Takto byla např. ze strany ordoliberalů, přinejmenším teoreticky, požadována spoluúčast zaměstnanců na produkčních prostředcích(!).

Nasazením tzv. orda (zásahů) mohly být také prosazovány politické cíle, ovšem tak, že tím nebyl poškozen tržní mechanismus jako jádro hospodářského pokroku.

Konkrétní příklad: Část licencí rozhlasového vysílání byla dražena tím způsobem, že uchazeči o licenci soutěžili velikostí nabízeného podílu výhradně německé hudby na vysílacím čase. Jde tedy o rozšíření politických, resp. společenských cílů způsobem, který je kompatibilní s tržním procesem, takže jsou společenské cíle prosazovány nejefektivnějším možným způsobem. Pro ordoliberaly je přitom zásadní, že tržní subjekty nebudou „ordonaukou“ (zásahy) přehnaně omezovány ve svém přirozeném vývoji, v zásadě ordoliberalové usilují o co možná nejnižší hustotu opatření.

Obecněji řečeno: Jako důvod pro nutnost rámcového řádu vidí ordoliberalové tendenci čistého, „volného“ trhu a to, že se sám rozpouští, stejně tak jako protikladnost společenských požadavků. Mocní utlačují méně mocné, informace jsou zadržovány, rovnost příležitostí eliminována, účastníci soutěže se nakonec domluví, vytvoří kartely a cenové dohody a mohou tak být na trhu diktátory. Nedokonalá konkurence pak bude v tržním neregulovaném hospodářství mít převahu nad dokonalou konkurencí, což je mj. neefektivní. Ordoliberalové striktně považovali dokonalou konkurenci za žádanou.

Úkolem státu je pak následně ustavit takové „ordo“, které potírá tyto škodlivé tendence[1]. Zde se koncentruje především na kartelové a soutěžní zákony, ochranné zákony pro spotřebitele a zaměstnance, stejně tak jako opatření ke zvýšení tržní transparentnosti a volného přístupu na trh. Sociální cítění a výkonově orientovaný princip, podmínky stanoveného řádu a decentralismus by tak měly jít ruku v ruce. Cílem ordoliberalismu tedy není radikální deregulace, ale demonopolizace, a to ve prospěch férové a lidu sloužící hospodářské soutěže. (*Walter Eucken Institut* [on-line])

Ludwig Erhard o myšlence ordoliberalismu:

„Něco mne tak hluboce zaujalo, že je to pro mne nepostradatelné, totiž konfrontace se sociálněpolitickými otázkami naší doby. On (Franz Oppenheimer) rozpoznal kapitalismus jako princip, který vede k nerovnosti, ba dokonce který k nerovnosti tíhne, ačkoli mu jak známo není nic vzdálenějšího než prosté rovnostářství. Na druhou stranu opovrhuje

komunismem, neboť účelově vede k nesvobodě. Musí existovat cesta – třetí cesta - , která znamená šťastnou syntézu, východisko. Pokusil jsem se, a bylo to téměř mým úkolem, ukázat v sociálně tržním hospodářství, nikoli sentimentální, ale realistickou cestu. (...) Oppenheimer nazýval svoje učení „liberální socialismus“. Dá-li se člověk na politickou dráhu jako já, bude často tázán: Jsi zde kazatelem, nebo působíš ve smyslu liberálního socialismu? Přesunul jsem teď substantivum a adjektivum. To udělal i můj přítel Wilhelm Röpke – a řekl, že sociální liberalismus své akcenty poněkud přesouvá, ale principu, o který jde, zůstává věrný.“

Pro zvýraznění původu ordoliberalního myšlení je doplněn Bigioniův citát:

„Byli to liberálové předfašistické éry, kteří volali po nebržděné osobní a ekonomické svobodě, lhostejné nákladům pro společnost. Taková nevázaná volnost určitě není nic pro civilizované lidi. Je to zákon džungle. Jinými slovy, silní z toho mají více než slabí. Je to pojem svobody, který vnitřně činí násilí, neboť je užíván na úkor jiných. Takový pojem svobody legitimuje všechno a každý nástup k bohatství a moci těch, kteří jsou již beztak mocní, bez ohledu na mizérii, která byla utržena jako výsledek ostatních. Zásahy státu takovouto svobodu limitovat byly nařknuty laissez-faire liberály časného 20. století. Stejně tak jako utváření monopolů je ruinováním volného trhu, je i sobecký vlastnický liberalismus degradací liberalismu.“ (Bigioni, 1944)

V předmluvě prvního vydání časopisu *ORDO* stanovuje Eucken fundamentální myšlenky:

"Více či méně státních zásahů - tato otázka je ústřední. Nejedná se zde však o problém kvantitativní, ale kvalitativní. Stát by se neměl pokoušet hospodářský proces řídit, ani ponechat hospodářství samo sobě: státní plánování forem: ano, státní plánování a řízení hospodářských procesů - ne. Důležité je rozpoznat rozdíl mezi formou a procesem a podle toho jednat. Jen tak může být dosaženo cíle, aby bylo hospodářství řízeno nikoli jen menšinou, ale všemi občany. Jediná tržní struktura, ve které je toto možné, je dokonalá konkurence. Ta je realizovatelná jen tehdy, pokud žádnému z účastníků trhu nebude umožněno měnit pravidla trhu. Stát proto musí stanovit odpovídající právní rámec - formu trhu - tzn. pravidla hry, ve které bude tržně hospodařeno." (Eucken, 1948)

Poznámky:

[1] Ordoliberalové jsou ve svém jádru navýsost pragmatičtí. Znamená to, že své návrhy na opatření „ordo“ stanovují v závislosti na požadavcích trhu. V době, kdy se prohlubovaly sociální rozdíly a nezaměstnanost vedla k ekonomickému obrazu, musely být nalezeny nové odpovědi. A tyto odpovědi se pro ordoliberaly nenalézají pouze ve věčně špatné ideologii, že vlastnictví a zcela volné a v každém ohledu deregulované trhy představují odpověď na všechny společenské problémy.

Použitá literatura a internetové zdroje:

BÖHM, F. (1937): *Ordnung der Wirtschaft*, Einzelpublikationen, 1937.

BÖHM, F.; EUCKEN, W. (1948 -1949): *ORDO. Jahrbuch für die Ordnung von Wirtschaft und Gesellschaft*, svazek 1. a 2., Godesberg, 1948, 1949. EUCKEN, W. (1939): *Zásady hospodářského řádu*, Liberální institut, 2004.

EUCKEN, W. (1948): *Nationalökonomie - Wozu?*, Godesberg, 1948.

EUCKEN, W. (1939): *Unser Zeitalter der Misserfolge. Fünf Vorträge zur Wirtschaftspolitik*, Jena, 1939.

EUCKEN, W. (1952): *Grundsätze der Wirtschaftspolitik*, Tübingen, 1952.

GERKEN, L. (2000): *Walter Eucken und sein Werk. Rückblick auf den Vordenker der sozialen Marktwirtschaft*, Tübingen, 2000.

HOLMAN, R. (1999): *Dějiny ekonomického myšlení*. C.H.Beck, Praha, 1999.

OSWALT, W. (2005): *Liberale Opposition gegen den NS-Staat. Zur Entwicklung von Walter Euckens Sozialtheorie*, s. 315-353 v: GOLDSCHMIDT, N. (2005): *Wirtschaft, Politik und Freiheit. Freiburger Wirtschaftswissenschaftler und der Widerstand*, 2005.

Cyberjournal [online]. London: cyberjournal. Posl. úpravy 21.5.2006 [cit. 2007-06-20]. URL: http://cyberjournal.org/cj/show_archives/?id=640&batch=40&lists=newslog

Liberální institut [online]. Praha: Liberální institut. Posl. úpravy 21.6.2007 [cit. 2007-06-21]. URL: <http://libinst.cz/clanky.php?id=84&highlight=walter%20eucken>

THG Lexikon [online]. München: THG Lexikon. Posl. úpravy 21.6.2007 [cit. 2007-06-21]. URL: http://www.thgweb.de/lexikon/Walter_Eucken_-_Wissenschaftliches_Werk

Walter Eucken Institut [online]. Freiburg: Walter Eucken Institut. Posl. úpravy 9.5.2007 [cit. 2007-04-09]. URL: <http://www.walter-eucken-institut.de/profil.htm>

Wikipedia, die freie Enzyklopädie [online]. Berlin: Wikipedia, The Free Encyclopedia. Posl. úpravy 21.6.2007 [cit. 2007-06-21]. URL: http://de.wikipedia.org/wiki/Walter_Eucken_-_Wissenschaftliches_Werk

25. 6. 2007

Jindřich Hruštinec

4. ročník, K03266